

Sih geleneği içinde de sadaka olarak yaşamını sürdüren küçük bir din adamı grubu (Udasis) bulunmaktadır. Sadaka, fakirlerin kolanması anlamında Zerdüş (Mecûsilik) inancında da merkezî öneme sahiptir (ayrıca bk. DİLENCİLİK; SADAKA).

BİBLİYOGRAFYA :

Moses Maimonides, *The Code of Maimonides (Mishneh Torah): The Book of Agriculture* (trc. Isaac Klein), New Haven 1979, "Matnot Aniyiim", 10/7-14; Saint Thomas Aquinas, *Summa Theologiae* (trc. R. J. Batten), Cambridge 2006, XXXIV (2a 2æ, Q.27); H. Lesetre, "Dime", *DB*, II/2, s. 1431-1435; E. B. Findly, *Dana: Giving and Getting in Pali Buddhism*, Motilal / Delhi 2003; M. Chemnitz, *On Almsgiving*, St. Louis 2004, s. 7; M. R. Cohen, *Poverty and Charity in the Jewish Community of Medieval Egypt*, Princeton 2005, s. 5-8; *Handbook of Religion and Social Institutions* (ed. H. R. Ebaugh), New York 2006, s. 69; M. J. O'neal - J. S. Jones, *World Religions: Almanac*, Detroit 2007, I, 104-105; II, 337-338, 426; T. Brekke, "Contradiction and the Merit of Giving in Indian Religions", *Numen*, XLV/3, Leiden 1998, s. 287-320; *Dictionnaire encyclopedique du Judaïsme* (ed. G. Vigoder v.dğr.), Paris 1993, s. 31-34, 213-216, 317-319; T. Gilby, "Charity", *New Catholic Encyclopedia*, New York 2003, III, 395-400; A. J. Avery-Peck, "Charity in Judaism", *The Encyclopaedia of Judaism*, Leiden 2005, I, 335-347; R. Posner, "Charity", *Encyclopaedia Judaica*, 2007, IV, 569.

MAHMUT SALİHOĞLU

ZEKERE

(ذکر)

Hadis edâ sîgalarından biri.

Sözlükte "ezberlemek, unuttuktan sonra hatırlamak, anmak" mânasındaki **zekere** kelimesi terim olarak râvinin bir hadisi hocasından semâ, kıraat ve vicâde gibi tahammül yollarından biriyle aldığını ifade eder; "zekere, zekere fülânün, zekere lî fülânün, zekere lenâ fülânün, zekere lenâ fülânün bi-kırâetî, zekere lenâ fülânün kırâeten aleyhi ve ene esmau, yüzkeru" (anlatıldığına göre) şeklinde çeşitli kullanımları vardır. Zekere terimi ilk dönemlerden itibaren kaynaklarda yer almakla birlikte ifade ettiği mâna asırlara ve kişilere göre değişiklik göstermiş, II (VIII) ve III. (IX.) yüzyıllarda semâ yoluyla değil vicâde yoluyla elde edilen hadislerin rivayetinde kullanılmıştır. Nitekim II. (VIII.) yüzyılın ilk yarısında İbn İshak, III. (IX.) yüzyılın ilk yarısında Ebû'l-Eşheb Ca'fer b. Hayyân el-Utâridî, vicâde yoluyla elde ettikleri bir metnin musannif veya râvinin el yazısıyla olup olmadığı konusunda kesin bir kanaate varamadıkları zaman metni rivayet ederken bu sîgayı kullanmışlardır (Fesevî, II, 633;

İbn Receb, I, 376). Bunun yanında II. (VIII.) yüzyılın ikinci yarısında Ebû Muâviye Muhammed b. Hâzım et-Temîmî'nin söz konusu sîgaya kıraat yoluyla aldığı hadislerin rivayetinde yer verdiği belirtilmektedir (Zehebî, IX, 76). İshak b. Râhûye ve Ahmed b. Hanbel'in hocalarından Ebû Kurre Mûsâ b. Târik ez-Zebîdî aynı sîgayı semâ yoluyla aldığı hadislerle delâlet etmek üzere zikretmiştir (İbn Hacer el-Askalânî, X, 312). Rif'at Fevzî Abdülmuttalib, İbn Ebû Hâtîm'in zekere sîgasını semâ, icâzet vb. metotlarla elde edip kimden işittiğini unuttuğu veya işitip unuttuktan sonra kitabında o şeyhe ait olarak bulduğu rivayetler için kullandığını söyler (Yücel, s. 94).

Müteahhirîn dönemi hadis âlimlerinden Hatîb el-Bağdâdî ve Kâdî İyâz, hadis tahammülünde semâ delâlet eden lafızları sıralarken bunlar arasında zekere sîgasına son sırada yer vermişler, böylece söz konusu sîganın yaygın olarak semâ anlamında kullanılmadığına işaret etmişlerdir. Süyûtî de zekerenin hadis müzâkere meclisinde duyulan rivayete delâlet ettiğini söyler (*Tedribü'r-râvî*, II, 11). Ahmed Nâîm ise zekere sîgasının şeyhin talebeye okuması suretiyle gerçekleşen semâdan ziyade müzâkere meclisinde yapılan okumalar sırasında işitilen rivayetlerin naklinde kullanılan tabirlerden olduğunu belirterek Süyûtî'nin görüşüne katılmıştır (*Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 404). Zekere sîgalarından "zekere lenâ fülânün bi-kırâetî, zekere lenâ fülânün kırâeten aleyhi" ve "ene esmau" tabirleri arz metoduyla alınan hadislerin rivayetinde görülmektedir. Ancak arzın oluş şekline göre aralarında fark vardır. İlk edâ lafzını kullanan râvi hadislerini şeyhe kendisi okumuş, ikinci edâ sîgasını kullanan ise hadis meclisinde başkası tarafından şeyhe okunan hadisleri dinlemiş ve rivayet etmiştir. "Yüzkeru" tabiri "yürvâ" (rivayet olunur ki) mânasına olup rivayeti meçhul bir râviye başlamak suretiyle hadis naklederken yer verilen bir temrîz sîgasıdır. İbnü's-Salâh'a göre zayıf bir hadisi isnadsız rivayet etmek isteyen bir râvi "ravâ, hakâ, zekere gibi kesinlik ifade eden bir sîga değil "ruviye, yühkâ" (anlatılır ki) ve "yüzkeru" gibi rivayetin yeterince güvenilir olmadığını gösteren bir temrîz sîgası kullanmalıdır. Muhaddislerin sahihliği veya zayıflığı bilinmeyen hadislerin rivayetinde de aynı şekilde hareket etmeleri gerekir (*'Ulümü'l-hadis*, s. 25, 94).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "zkr" md.; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîh* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Medine 1410/1990, II, 633; Hatîb el-Bağdâdî, *el-Kifâye* (nşr. Ah-

med Ömer Hâşim), Beyrut 1406/1986, s. 295, 325; Kâdî İyâz, *el-İlmâ'* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Kahire 1389/1970, s. 69; İbnü's-Salâh, *'Ulümü'l-hadis*, s. 25, 94; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, IX, 76; İbn Receb, *Şerhu 'İteli't-Tirmizî* (nşr. Nüred-din İtr), Dimaşk 1398/1978, I, 376; İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, X, 312; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatîf), Beyrut 1409/1989, II, 11, 62; *Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 400-401, 404-405; Mücteba Uğur, *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 425, 429-430; Ahmet Yücel, *Hadis İstihlâhlarının Doğuşu ve Gelişimi*, İstanbul 1996, s. 93-94.

MEHMET EFENDİOĞLU

ZEKERİYA, Necati

(1928-1988)

Türk asıllı Yugoslav şairi
ve yazarı.

Üsküp'te doğdu, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladı; Arap Hoca adlı bir kişiden özel ders aldı. Bir süre öğretmenlik kurslarına devam etti, ardından Üsküp İrfan Okulu'nda öğretmenliğe başladı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'da kurulan sosyalist yönetimin yayımına izin verdiği *Pioner* adlı Türkçe çocuk dergisinin başına geçti. Üsküp'te çıkan *Sevinç* ve *Tomurcuk* adlı çocuk dergilerini yirmi yıl kadar yönetti. Ardından 1944'ten beri yayımlanmakta olan *Birlik* gazetesinin başyazarı oldu (1969). *Sesler* adlı toplum-sanat dergisinin çıkarılmasında ve *Birlik* adlı yayının teşkilâtı aracılığıyla Türkçe çocuk kitaplarının neşrinde büyük çaba harcadı. 1973'te bazı politik sebepler yüzünden görevinden alındı. 1975'te Priştine'de yayımlanan *Tan* gazetesine geçti; 1979'da yine burada çıkarılan *Kuş* adlı çocuk dergisini yönetti. 10 Haziran 1988'de tedavi gördüğü Novi Sad'da vefat etti.

Şiir, hikâye, deneme gibi türlerde eser veren, eserleri çeşitli dillere çevrilen Necati Zekerîya, Yugoslavya'da sosyalist yönetimin her toplumun kendi ana dilinde, fakat sistemin beklentileri doğrultusunda yeni bir edebiyat oluşturma gayreti çerçevesinde var edilmeye çalışılan Türk yazarları arasında Türkçe'yi doğru ve güzel kullanan az sayıdaki yazardan biridir. Türkçe'den Sırpça ve Boşnakça'ya Makedon diline çeviriler yapmak suretiyle Türk edebiyatını Yugoslavya'da, bu dillerden Türkçe'ye yaptığı çevirilerle de Yugoslav edebiyatını Türkiye'de tanıtarak iki ülke arasında bir tür kültür elçiliği yapmıştır. 1949'da Üsküp'te yayımlanan *Makedonya Genç Türk Yazarlarının Eserleri* adlı antolojide onun şiirlerine de yer verilmiş,